

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Радогуза Сергія Анатолійовича "Професор В.Л. Кирпичов (1845 – 1913) – вчений, освітянин та один із організаторів вітчизняної технічної науки", поданої на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.07 – історія науки й техніки

Для сучасного суспільства, що перебуває в стадії оновлення, характерною рисою є зростаюча зацікавленість до історії науки й техніки, зокрема, й до наукової, освітянської та організаційної діяльності видатних вітчизняних вчених, котрі самовіддано працювали задля розвитку науки та освіти в Україні. За останні роки з'явилися дослідження, що висвітлюють розвиток науки та освіти, зокрема й технічної, через вивчення та осмислення наукової, освітньої та громадської діяльності видатної особистості.

Однією з таких робіт є дисертація С.А. Радогуза, що присвячена дослідженню творчої спадщини професора В.Л. Кирпичова – одного з видатних організаторів вітчизняної технічної науки, фундатора Харківського практичного технологічного інституту (ХПТІ) та Київського політехнічного інституту імператора Олександра II (КПІ).

Аналіз досліджень і публікацій щодо розвитку вищої технічної освіти в Україні та внеску у її розвиток одного з видатних вітчизняних вчених, професора В.Л. Кирпичова, показав що комплексної оцінки його творчого внеску в розвиток вітчизняної технічної науки та освіти не було.

Попередні дослідники даної проблеми торкалися фрагментарно, діяльність вченого висвітлена недостатньо, багато її аспектів ще залишилися недослідженими і майже не використовувались в контексті наукових осмислень проблем історії науки й техніки. З врахуванням вищесказаного тема дослідження є актуальною і заслуговує на комплексний науковий аналіз.

Дослідження, що стало основою дисертаційної роботи, виконувалось автором на кафедрі історії науки й техніки Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" і є складовою частиною наукових тем "Історія розвитку науково-освітнього і промислового потенціалу

Слобідської України наприкінці XIX – на початку XX ст." (№ державної реєстрації 0116U005545) та "Проблеми краєзнавства та пам'яткознавства Слобожанщини" (№ державної реєстрації 0112U004969), де автор був виконавцем окремих етапів.

Автором дисертаційної роботи чітко і лаконічно сформульовано мету досліджень, визначено об'єкт, предмет та хронологічні рамки дослідження, подано наукову новизну, практичне значення дослідження та особистий внесок здобувача.

У відповідності до поставленої мети були сформульовані і розв'язані дослідницькі завдання, що дозволило автору досягти поставленої мети.

Наукові положення, теоретичні та практичні висновки, викладені в дисертації, є достовірними та належним чином обґрунтованими.

Достовірність досліджень підтверджується відповідною джерельною базою, до якої входять архівні документи і матеріали, опубліковані офіційні документи органів державної влади, наукових та громадських організацій, наукові праці, мемуари, періодичні видання тощо. Автором дослідження детально опрацьовано 90 справ із 8 описів та 7 фондів із Центрального державного історичного архіву України (м. Київ), Центрального державного архіву громадських об'єднань України (м. Київ), Державного архіву м. Києва, Державного архіву Харківської області (м. Харків) та Центрального державного історичного архіву (м. Санкт-Петербург). Низка важливих документів також виявлена в архівах вищих навчальних закладів, де працював професор В.Л. Кирпичов.

Ґрунтовність проведених досліджень базується на теоретичному та історико-логічному аналізі, синтезі, багатофакторності, комплексності, ретроспективному, проблемно-хронологічному, порівняльному та інших як загальнонаукових, так і спеціальних методах дослідження. Все це дозволило визначити сутність проблеми, окреслити внесок професора В.Л. Кирпичова в розвиток вітчизняної технічної науки та освіти та відобразити характерні тенденції її розвитку.

Методологічні підходи і принципи історичного пошуку сприяли

комплексному дослідженню проблеми.

Не викликає заперечень загальна архітектоніка наукового узагальнення: вона є продуманою, логічною, науково мотивованою.

В дослідженні правомірно проведено аналіз наукової, освітньої, організаційної, громадської та державотворчої діяльності професора В.Л. Кирпичова.

Автором дослідження творчу спадщину В.Л. Кирпичова було розділено на три групи: наукові праці, науково-освітні публікації та роботи загального характеру. Кожна з груп характеризується своїми творчими пошуками та досягненнями.

У результаті аналізу наукових праць вченого автором дисертаційного дослідження було встановлено, що науково-дослідна діяльність ученого характеризується значною диверсифікацією наукових інтересів та спрямувань. Незважаючи на порівняно незначну кількість праць вони виділялися своїм високим науковим рівнем. Він перший у світі сформулював закон подібності геометрично подібних тіл. Професор В.Л. Кирпичов одним з перших серед вітчизняних вчених розпочав досліджувати метали на втому, вивчати пружні деформації за допомогою оптичного методу, займатися розробкою та популяризацією графічних методів у прикладній механіці. Науковий доробок ученого мав значний вплив на науково-освітню та інженерну діяльність, сприяв розвитку будівельної механіки та технічних наук в кінці XIX – на початку XX ст.

Результати аналізу показали, що праці відомого українського вченого професора В.Л. Кирпичова були широко відомі як на теренах України, так і колишньої Російської імперії і мотивовано кваліфікуються як неоціненний науковий скарб вітчизняної науки.

В дисертації також підкреслюється значний внесок В.Л. Кирпичова в науково-просвітницьку діяльність та популяризацію здобутків вітчизняної технічної науки.

У дослідженні справедливо і аргументовано наголошується, що прогрес поступу і розвитку науки здійснюється в процесі неухильної діяльності

обдарованих талантів, конкретних особистостей, які служать потугами в піднесенні новаторських простежень, що дозволило визначити роль і значення професора В.Л. Кирпичова, зокрема, в організації провідних вітчизняних вищих технічних навчальних закладів.

Висновки дисертації базуються на узагальненні та критичному підході до опрацювання великого масиву фактів з різних джерел, що вимагає комплексне дослідження у такій галузі як історія науки й техніки.

Цінність і новизна наукових положень дисертаційного дослідження полягає в тому, що воно є насправді першим комплексним дослідженням науково-освітньої, організаційної, громадської та державотворчої діяльності професора В.Л. Кирпичова – директора та фундатора перших вищих технічних навчальних закладів Наддніпрянської України – ХПТІ та КПІ. Це дослідження сприяло: збагаченню історії науки й техніки України, зокрема, історії технічної освіти; систематизації джерельного матеріалу, який дозволив відтворити цілісну картину життєвого шляху, науково-освітньої та організаційної діяльності В.Л. Кирпичова; запровадженню до наукового обігу невідомих раніше архівних матеріалів; розкриттю ролі В.Л. Кирпичова в організації і розвитку вищої технічної школи в Наддніпрянській Україні; висвітленню його поглядів на систему інженерної освіти; визначенню вирішального значення діяльності вченого в становленні вітчизняної політехнічної освіти; встановленню маловідомих фактів із життя вченого; поглибленню знань щодо його внеску у розвиток прикладної та будівельної механіки, опору матеріалів; розкриттю, сформованої професором В.Л. Кирпичовим, концепції розвитку технічної науки та освіти; створенню найбільш повної бібліографії вченого.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх використання при підготовці узагальнюючих праць з історії вітчизняної технічної освіти й науки та її окремих напрямів, а також у наближенні до громадськості наукового доробку професора В.Л. Кирпичова, фундаментальні розробки якого є непересічними і слугують теоретичним підґрунтям для подальшого розвитку механіки. Матеріали дисертаційного дослідження також можуть бути використані у навчальному процесі при викладанні дисциплін

"Історія науки і техніки", "Історія НТУ "ХПІ", "Вступ до спеціальності" тощо для студентів вищих навчальних закладів технічного профілю.

Рукопис праці виконаний державною мовою на достатньому науковому рівні. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які логічно пов'язані між собою, що свідчить про комплексний підхід до розв'язання поставленої мети, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Основні положення та результати дисертаційної роботи містяться у 25 публікаціях, 9 з яких опубліковані у наукових фахових виданнях, що входять до переліку Міністерства освіти і науки України.

Опубліковані автором праці за темою дисертації відповідають змісту дослідження і у них відображені положення, висновки і пропозиції, що систематизовані в представленій дисертаційній праці.

У цілому результати дослідження мають достатню апробацію серед спеціалістів на наукових конференціях.

Дисертаційна праця "Професор В.Л. Кирпичов (1845 – 1913) – вчений, освітянин та один із організаторів вітчизняної технічної науки" є закінченим науковим дослідженням, яке сприяє збереженню історичної пам'яті про видатного вченого, що необхідно для об'єктивного відтворення становлення та розвитку вітчизняної технічної освіти та науки.

Зміст автореферату відображає основні положенням дисертації.

Водночас проаналізоване дисертаційне дослідження не позбавлене окремих вад і недоліків, а саме:

1. Розділ 1, зважаючи на його обсяг у 28 сторінок, бажано було б розширити, оскільки він вип'ячується перекосом в контексті наукового узагальнення.

2. З точки зору опонента належало б указати, які документи були введені автором до наукового обігу вперше та їх кількість.

3. Опоненту не зрозуміло "...В.Л. Кирпичов..." (текст дисертації) та "...В.Л. Кірпичов..." (список опублікованих праць автора) це один і той же вчений, чи ні?

4. Бажано було б провести дослідження щодо учнів та послідовників

професора В.Л. Кирпичова.

5. Дисертаційна робота значно б виграла, якби в ній був проведений аналіз праць зарубіжних авторів, що досліджували історію зародження та розвитку технічної науки й освіти.

6. Автору не вдалось уникнути ряду стилістичних огріхів, зокрема в третьому розділі.

Проте висловлені зауваження мають частковий характер і не знижують загалом позитивної оцінки виконаної роботи.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК.

Аналіз рукопису дисертації, автореферату та публікацій автора дозволяє стверджувати, що дисертаційне дослідження "Професор В.Л. Кирпичов (1845 – 1913) – вчений, освітянин та один із організаторів вітчизняної технічної науки" є завершеною, самостійною науковою працею, характеризується цілісністю змісту, має наукову новизну та практичне значення, відповідає вимогам "Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника" щодо такого характеру досліджень, а її автор – Радогуз Сергій Анатолійович заслуговує присудження наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.07 – історія науки й техніки.

Офіційний опонент:

доцент кафедри тракторів, автомобілів та
біонергосистем Національного університету
біоресурсів і природокористування України,
кандидат історичних наук, доцент

О.П. Деркач

